

TÜRKİYE-AB TİCARİ İLİŞKİLERİ: FIRSATLAR VE ENGELLER

Özge Emine ÖZÇELİK

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2026 / 17

23.03.2026

Avrupa Birliği son yıllarda giderek artan bir ekonomik rekabet baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Küresel ekonomide üretim merkezlerinin değişmesi, Çinin sanayi kapasitesinin hızlı bir şekilde büyümesi ve Amerika Birleşik Devletlerinin giderek daha korumacı bir sanayi politikası izlemeye başlaması Avrupanın ekonomik modelinin sürdürülebilirliğini tartışmaya açmıştır. Özellikle son on yılda Avrupada üretim maaliyetlerinin artması, enerji fiyatlarının yükselmesi ve bazı sektörlerde üretimin Avrupa dışına kayması, Avrupa ekonomisinin rekabet gücünü zayıflatan önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu gelişmeler AB içinde Avrupa ekonomisinin küresel rekabete nasıl uyum sağlayacağı ve Avrupa sanayisinin nasıl yeniden güçleneceği tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

Bu sorulara cevap arayışı ABnin son yıllarda geliştirdiği yeni sanayi politikalarında açık bir şekilde görülmektedir. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan çeşitli strateji belgelerinde Avrupanın üretim kapasitesinin artırılması, kritik sektörlerde dışa bağımlılığın azaltılması ve tedarik zincirlerinin daha dayanıklı hale getirilmesi temel hedefler arasında yer almaktadır. ABnin sanayi politikasına ilişkin resmi belgelerinde de Avrupa endüstrisinin rekabet gücünü artırmanın ve küresel üretim ağlarında Avrupanın konumunu güçlendirmenin temel önceliklerden biri olduğu belirtilmektedir.[1] Bu çerçevede yarı iletkenler, batarya üretimi, temiz enerji teknolojileri, savunma sanayi ve otomotiv sektörü gibi alanlar Avrupa açısından stratejik sektörler olarak tanımlanmaktadır.

Bu stratejinin önemli unsurlarından biri de son dönemde sıkça gündeme gelen Made in Europe ya da Made in EU yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın temel amacı Avrupada üretimin teşvik edilmesi ve Avrupa kamu kaynaklarının mümkün olduğunca Avrupada üretilen ürünleri desteklemesi olarak özetlenebilir.[2] Avrupada bazı politika yapıcılar özellikle devlet desteği ve teşvikler söz konusu olduğunda Avrupada üretilen ürünlerin öncelikli olarak desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşımın arkasındaki temel düşünce Avrupanın stratejik sektörlerinde üretim kapasitesini koruması ve küresel rekabette geri

kalmamasıdır. Özellikle temiz enerji teknolojileri, elektrikli araç üretimi ve yüksek teknoloji alanlarında Avrupanın üretim kapasitesinin artırılması gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir.[3] Bu tür politikalar Avrupanın Çin gibi büyük üretim merkezlerine olan bağımlılığını azaltmayı ve Avrupa sanayisini yeniden güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ancak ABnin bu yeni sanayi stratejisi bazı önemli tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bunların başında Avrupanın korumacı sanayi politikaları ile serbest ticaret politikaları arasındaki ilişki gelmektedir. AB bir yandan üretimi Avrupa içinde tutmayı hedefleyen politikalar geliştirmekte ve bazı sektörlerde Avrupa merkezli üretimi teşvik etmektedir. Ancak diğer yandan AB uzun yıllardır küresel serbest ticaret sisteminin en önemli savunucularından biri olarak çeşitli ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamaya devam etmektedir. Bu durum Avrupanın ekonomik stratejisinde belirgin bir çelişki yaratmaktadır.

Bu çelişkinin en dikkat çekici örneklerinden biri AB ile Hindistan arasında yürütülen Serbest Ticaret Anlaşması müzakereleridir. Yaklaşık yirmi yıldır devam eden müzakerelerin ardında AB ve Hindistan arasında kapsamlı bir ticaret anlaşması yapılması yönünde önemli ilerlemeler kaydedilmiş, 27 Ocak 2026 tarihinde taraflar STA imzalamışlardır. Anlaşmaya göre, Avrupanın Hindistana yaptığı ihracatın yaklaşık %90ı üzerindeki gümrük vergilerinin kaldırılması hedeflenmektedir.[4] Bu anlaşma Hindistanın Avrupa pazarına daha kolay erişmesini sağlayacak, aynı zamanda Avrupa ile Hindistan arasındaki ticaret ve sanayi yatırımlarını artırarak her iki tarafın da üretim ve ihracat kapasitesini güçlendirme potansiyeli taşıyacaktır.[5] Ancak bu tür anlaşmalar Avrupa pazarına dış rekabetin de daha fazla girmesine yol açabilir. Bu nedenle Avrupanın bir yandan üretimi Avrupa içinde tutmaya çalışırken bir yandan da küresel serbest ticareti teşvik etmesinin uzun vadede ne kadar sürdürülebilir olduğu tartışmaya açık bir konudur.

Son yıllarda küresel ekonomi sadece serbest ticaret üzerinden değil aynı zamanda tedarik zincirlerinin güvenliği üzerinden de değerlendirilmeye başlanmıştır. Covid-19 pandemisi sırasında yaşanan tedarik zinciri sorunları ve Rusya-Ukrayna savaşı gibi gelişmeler birçok ülkeye üretimin tamamen başka ülkelerde bulunmasının riskli olabileceğini göstermiştir. Bu nedenle son yıllarda üretim stratejilerinde yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım üretimin tamamen ülke içine taşınmasını değil, üretim ağlarının daha yakın ve güvenilir ülkeler arasında kurulmasını öngörmektedir. Akademik literatürde bu yaklaşım genellikle nearshoring ya da friend-shoring olarak adlandırılmaktadır.[6] Bu modele göre ülkeler üretimi tamamen kendi sınırlarına taşımak yerine kendilerine coğrafi olarak yakın ve ekonomik olarak güvenilir ülkelerle üretim ağları kurmayı tercih etmektedirler. ABnin son yıllarda izlediği ekonomik strateji incelendiğinde Avrupanın da giderek bu modele yöneldiği görülmektedir. AB üretiminin tamamını Avrupa içinde gerçekleştirmeye çalışmak yerine Avrupaya yakın ve Avrupa ekonomisi ile güçlü bağlara sahip ülkelerle daha entegre bir üretim sistemi kurmayı amaçlamaktadır. Bu noktada Türkiye önemli bir aktör olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye ile AB arasında 1995 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği (Customs union) anlaşması Türkiye ile Avrupa ekonomisi arasında güçlü bir ekonomik entegrasyon yaratmıştır. Bu anlaşma sayesinde sanayi ürünlerinde gümrük vergileri büyük ölçüde kaldırılmış ve Türkiye Avrupanın üretim ağlarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bugün Avrupa şirketlerinin önemli bir kısmı üretim faaliyetlerinin bazı aşamalarını Türkiyede gerçekleştirmektedir. Özellikle otomotiv, beyaz eşya, tekstil ve makine sanayi gibi sektörlerde Türkiye Avrupa için önemli bir üretim merkezi haline

gelmiştir. Avrupanın yeni sanayi stratejisinde tedarik zincirlerinin güvenliğinin artırılması hedefi göz önüne alındığında Türkiyenin bu süreçteki rolünün önemi büyüktür. Avrupanın üretimi tamamen kendi sınırları içinde tutmasının maliyetli olduğu düşünüldüğünde Türkiye gibi coğrafi olarak yakın ve sanayi altyapısı güçlü ülkeler Avrupa için önemli alternatifler sunmaktadır. ABnin 4 Mart 2026da yayımlanan Endüstriyel Hızlandırma Yasası (Industrial Accelerator Act) taslağı kapsamında Gümrük Birliği ilişkisi dolayısıyla Türkiyede üretilen mal ve bileşenlerin Made in EU olarak sayılabileceği ifade edilmiştir.[7] Bu sayede Türkiye, Avrupa üretim ağlarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Lakin Türkiye ile AB arasındaki ekonomik ilişkiler bazı yapısal sorunlar nedeniyle tam potansiyeline ulaşamamaktadır. Bu sorunların başında Gümrük Birliği anlaşmasının güncel olmaması gelmektedir. 1995 yılında imzalanan bu anlaşma günümüz ekonomik koşullarına tam olarak uyum sağlayamamaktadır. Örneğin mevcut anlaşma hizmet sektörünü ve tarımı kapsamamaktadır. Ayrıca Türkiye ABnin ticaret politikası kararlarında doğrudan söz sahibi değildir.[8] Bu durum, Türkiyenin Avrupa ekonomisine oldukça entegre olmasına rağmen, ABnin üçüncü ülkelerle yaptığı STA'larının ticaret sapması riskine ve Türkiye aleyhine etkiler yaratmasına yol açmaktadır. Örneğin Hindistan gibi büyük ekonomilerle ABnin STA imzalaması Türkiyeyi dolaylı olarak bağlarken, Türkiyenin bu anlaşmalardan doğrudan yararlanabilmesi için ilgili üçüncü ülke ile ayrı bir STA yapması gerekmektedir. Pratikte bu tür bir adım üçüncü ülkeler tarafından, AB pazarına zaten avantajlı erişim imkânı elde etmelerinden kaynaklı çoğu zaman tercih edilmediğinden, Türkiye bu anlaşmalar kapsamında karşılıklı ticaret avantajlarından yararlanamamakta ve yalnızca kendi pazarını açmakla sınırlı kalmaktadır. Bu çerçevede mevcut ekonomik ilişkiler incelendiğinde, Gümrük Birliği anlaşmasının güncellenmesi ve kapsamının genişletilmesi, Türkiye ile AB arasındaki ekonomik ilişkilerin daha dengeli ve verimli bir şekilde işlemesine katkı sağlayacaktır. Yapılacak güncellemeler, hem Türkiyenin Avrupa ekonomisi ile entegrasyonunu güçlendirecek hem de Avrupanın yeni sanayi stratejisinin etkin bir şekilde uygulanmasına imkân tanıyacaktır. Özellikle Avrupanın bölgesel üretim ağları kurma ve üretim kapasitesini artırma stratejisi göz önüne alındığında, Türkiyenin bu ağların önemli bir parçası haline gelmesi, her iki taraf açısından yeni ekonomik fırsatlar ve stratejik avantajlar yaratabilir. Aynı zamanda, ABnin üçüncü ülkelerle geliştirdiği serbest ticaret ilişkileri dikkate alındığında Türkiyenin potansiyel riskleri önceden öngörerek kendi sanayi ve ticaret politikalarını şekillendirmesi, rekabetçi konumunu koruması açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Sonuç olarak Avrupa Birliğinin son dönemde geliştirdiği sanayi ve ticaret politikaları küresel rekabet koşullarında yeni bir denge arayışını yansıtmaktadır. Avrupa bir yandan kendi üretim kapasitesini güçlendirmeye çalışırken, diğer yandan Hindistan gibi büyük ekonomilerle STA imzalayarak dış ticaret ağını genişletmektedir. Ancak bu iki yönlü strateji, özellikle Türkiye gibi AB ile derin ekonomik entegrasyona sahip ancak karar alma süreçlerine dahil olmayan ülkeler açısından yeni riskler doğurmaktadır. ABnin üçüncü ülkelerle imzaladığı STAlar Türkiyeyi bu anlaşmalara uymaya zorlamakta, ancak Türkiye bu anlaşmalardan doğrudan kazanç sağlayamadığı için özellikle tekstil ve bazı sanayi ürünlerinde Hindistan gibi ülkeler karşısında rekabet baskısı yaşamaktadır. Dolayısıyla Avrupanın ekonomik stratejisi yalnızca iç üretimi güçlendiren bir model değil, aynı zamanda dış aktörler üzerinden yeni rekabet dinamikleri üreten bir yapı ortaya

koymaktadır. Bu çerçevede Türkiye açısından temel mesele mevcut entegrasyonu korumanın ötesine geçerek bu asimetrik yapıyı dengeleyecek adımlar atabilmektir. Gümrük Birliğinin güncellenmesi, üçüncü ülkelerle ticari ilişkilerin daha dengeli hale getirilmesi ve stratejik sektörlerde rekabet gücünü artıracak politikaların geliştirilmesi Türkiyenin bu yeni ekonomik düzende konumunu güçlendirmesi açısından kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

[1] EU industrial policy, Council of European Union, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-industrial-policy/

[2] European preference signals a wider change of EU doctrine, Chatham House, March 5, 2026, https://www.chathamhouse.org/2026/03/european-preference-signals-wider-change-eu-doctrine

[3] EU to include UK and Japan in Made in Europe plans, Financial Times, March 4, 2026, https://www.ft.com/content/bfe77726-ba7b-4e18-ae5f-4dbc7464c770

[4] The EU-India trade agreement, European Commission, https://commission.europa.eu/topics/trade/eu-india-trade-agreement_en

[5] India-EU FTA to benefit industry on both sides, spur investments: Goyal, Business Standard, January 27, 2026, https://www.business-standard.com/economy/news/india-eu-fta-to-benefit-industry-on-both-sides-spur-investments-goyal-126012701006_1.html

[6] Nearshoring and Friendshoring Redefine Global Logistics: Building the Next Generation of Resilient Supply Chains, JUSDA, October 31, 2025, https://www.jusdaglobal.com/en/article/nearshoring-friendshoring-resilient-supply-chain-logistics/

[7] Türkiye welcomes EU inclusion in 'Made in EU' draft, Hürriyet Daily News, March 5, 2026, https://www.hurriyetdailynews.com/turkiye-welcomes-eu-inclusion-in-made-in-eu-draft-219619

[8] Türkiye, EU trade relations with Türkiye. Facts, figures and latest developments, European Commission, https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-gumruk-birligi.tr.mfa; https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/turkiye_en; TURKIYE AND THE EU, Republic of Türkiye Ministry of Trade, https://www.trade.gov.tr/turkiye-and-eu/turkiye-and-the-eu

Yazar Hakkında :

TED Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 2026 yılında mezun olmuştur. Ek dalını Uluslararası İlişkiler alanında yapmıştır. Ekim 2025 □□□□ beri Avrasya İncelemeleri Merkezi □□□□ Misafir Araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ÖZÇELİK, Özge Emine. 2026. "TÜRKİYE-AB TİCARİ İLİŞKİLERİ: FIRSATLAR VE ENGELLER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 17. Mart 23. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Analiz/TURKIYE-AB-TICARI-ILISKILERI-FIRSATLAR-VE-ENGELLER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır